

СТАНОВИЩЕ

от проф. Буян Филчев

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
на тема

ОТНОШЕНИЕТО „ИНТЕРПРЕТАЦИЯ – ВЪЗПРИЯТИЕ” В КОНТЕКСТА НА АБСТРАКЦИОНИЗМА

Дисертант:

доц. Маня Иванова Вапцарова

научен консултант:

проф. Красимир Вълканов

Дисертантът МАНЯ ВАПЦАРОВА е изявен автор и педагог в НХА. Родена на 11 юни 1961 г. През 1986 завършва Националната Художествена Академия в София, специалност „Графика“ при проф. Галилей Симеонов. От 1994 г. е преподавател по цветен етюд в Националната Художествена Академия. От 1995 г. - доцент по изобразителни изкуства и изкуствознание в Националната Художествена Академия. От 2007 - ръководител на катедра „Сценография“ Живее и работи в София. Участвала е в 22 общи изложби от национално и международно ниво. Има 12 самостоятелни изложби и награда на Биенале на графиката – Варна, България, 1987; 1989 Биенале на графиката – Любин, Полша; 1989 награда за графика – ОХИ „Екология–89“. Участва в научна конференция "Постижения и тенденции в развитието на съвременния дизайн и декоративно-приложните изкуства“ – 18 ноември 2010 г. с лекция на тема „Изобразителни възможности на графичните техники като средства за обогатяване на живописния език при визуализиране на сценографската идея“. Съставител е на академично издание „Георги Иванов. Сценография. Слово и образ“ Участва с публикации в две научни конференции за докторанти на НХА.

Дисертацията съдържа 208 страници, разпределени в общо 7 части: Въведение, четири глави, заключение, библиография (92 заглавия) и приложение 21 страници (113 илюстрации).

Първа част – въведение (включващо предмет, цели и методология на изследването)

Предмет:

Настоящият дисертационен труд изследва въпроси, свързани с процесите на творческата интерпретация и творческото възприятие в контекста на ранната абстрактна живопис. Абстракционизмът е изследван от различни аспекти. Предмет на анализ е доближаването на експериментално-творческия процес в изобразителните изкуства до начина, по който функционират подобни процеси в точните науки.

Също така изследвани са мотивите на художниците да планират творческите си намерения и проверяват търсенията си чрез предварително обмислени експериментални схеми. Проследява се как теоретични разработки лансират стратегии, които полагат основите на нови за времето си направления в изобразителното изкуство, които и днес се практикуват от много художници.

Цели:

- да открие, синтезира и поднесе теоретична информация, тясно свързана с конкретна проблематика, съдържаща се в програмата по учебната дисциплина „Живопис“ в специалност Сценография.
- да се проучат, систематизират, и подложат на анализ и сравнение позициите на наложилите се и добили популярност „теоретизиращи“ художници, оставили ярка следа не само в художествената практика, но и в теорията на изобразителните изкуства.

Методология:

- системно-структурен анализ и синтез, сравнителен анализ, исторически, функционален, художествен подход и др.

Втора част – посветена на изясняване на основните понятия на разглежданата тема във връзка с методологията.

- Интерпретация (*общо*); във философията, литературата, в музиката, семиотиката, изобразителните изкуства и др.
- Възприятие, видове възприятия, сетивно, емоционално, рационално.
- Понятието „абстрактно“: в психологията, философията, изкуството.

Абстрактната форма като степен на интерпретация.

- Начини и нива на въздействие на картината върху зрителя: въздействието на символа и знака; на съзнателно ниво; на подсъзнателно ниво. Форма – съдържание.
- Условия и предпоставки за появата на абстракционизма. Социално-политически контекст, влияние вследствие развитието на науката, психологията, влияние на източната духовност върху мисленето и др.

Трета част – разглежда картината като съвкупност от формални елементи и смислови измерения:

- Размерът, пропорциите на картинното пространство.
- Фигуративност, отношение фигура – фон.
- Композиция: динамика, статика, контрасти, хармонии, отношение фигура – фон.
- Формата като доминиращ фактор на композицията.
- Природонаподобителност.
- Абстрактност – енформел.
- Знаковост.
- Характеристика на картинното пространство: двумерно, тримерно, смесено, перцептивно, обратна перспектива.
- Цветът като носител на емоции и като градивен елемент на картината.
- Светлината, като градивен и организиращ елемент на картината.

- Текстурата като средство за преструктуриране на пространството.
- Движение и ритъм в картинното пространство.

Четвъртата част – изследва зависимостите при трансформирането на елементите на картината. Разгледани са подходите към деформацията и хиперболизацията на формата в творчеството и теоретичните разсъждения на художници от различни течения на изкуството и на абстракционизма.

Анализирани са:

- Подходите към деформацията и хиперболизацията на формата.
- Интуитивният подход.
- Футуризмът.
- Школата Баухаус.
- Геометрична абстракция, изведена чрез рационалност, формалистичност.
- Съподчинението като осъзнат целенасочен подход при организирането на композицията с цел постигането на хармония.
- Подходите към деформации и хиперболизации на цвета.
- Обвързването между форма и цвят.
- Експресивният цвят.
- Еманципирането на цвета от формата.
- Подходите към деформации по отношение на пространството.

Петата част – изследва интерпретацията като процес, разделен на две основни части:

- Художникът като посредник между действителността и зрителя (*кодиране*)
- Зрителят като интерпретатор (*декодиране*)

Шеста част – заключение

Научни приноси на дисертационния труд

- Темата на дисертацията е формулирана по начин, по който не е поставяна в българската и чужда научна литература. Проучването представлява оригинална гледна точка към проблемите на творческия процес чрез анализ на абстракционизма, подкрепен със становища на художниците, автори на изследваните произведения.
- Подбран е богат емпиричен материал, включващ преводи на становища на художници, част от които не са публикувани на български език в научната литература.
- Класифицирани са елементите на изображението, съпоставени са различни аспекти на трансформациите на тези елементи в отделните направления на абстракционизма.
- Изчерпателно са проучени и анализирани процесите на функциониране на отношението интерпретация – възприятие. Картината е обект на втора интерпретация от друг порядък. Това сложно отношение е изследвано от гледна точка на психологията на творчеството и от гледна точка на психологията на възприятието.
- Синтезирана е теоретична информация, обвързана с конкретна проблематика, съдържаща се в учебните програми по „Живопис“ и „Сценография“.

Публикации по темата на дисертацията:

1. Изобразителни възможности на графичните техники като средства за обогатяване на живописния език при визуализиране на сценографската идея, „Постижения и тенденции в развитието на съвременния дизайн и декоративно-приложните изкуства“, сборник доклади, НХА 2010.
2. Композиционните експерименти на кубизма, сборник доклади, НХА.
3. „Ролята на детското изкуство за развитието на абстрактната живопис“, „Детето на ХХІ век“, сборник доклади, НХА 2009.
4. „Съподчинението като осъзнат целенасочен подход при организирането на живописната композиция“, сборник доклади, НХА 2012 (под печат).

Допуснати грешки от техническо естество:

1. Разминаване на информацията в съдържанието и текста
 - Заключение на стр. 198 вместо на стр. 200
 - Библиография на стр. 201 вместо на стр. 203
2. Неточности в номерацията на приложението
 - Дублиране на № 24 вместо № 26
 - „Сценичен урок в Баухаус“ е без номерация

Обобщение:

1. **Научноизследователска дейност** – кандидатът притежава всички необходими качества за получаване на образователната и научна степен „доктор“, тъй като притежава задълбочени теоретични познания и професионални умения, научно-изследователски способности и необходимата компетентност в областта на методиката.
2. **Обща характеристика на труда** – може да се каже, че хабилитационния труд има своите достойнства, интересна и добре осмислена гледна точка (въпреки на пръв поглед добре познатата и многократно интерпретирана тема), безспорни теоретични и практически приноси.
3. **Учебна и преподавателска дейност** – Маня Вапцарова има необходимата професионална квалификация и стаж като преподавател и необходимите административни умения.

Считам, че Маня Иванова Вапцарова сериозно и задълбочено е изследвала темата **„ОТНОШЕНИЕТО „ИНТЕРПРЕТАЦИЯ – ВЪЗПРИЯТИЕ“ В КОНТЕКСТА НА АБСТРАКЦИОНИЗМА“** и дисертационният труд притежава необходимите приноси, достойни за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“.

05. 08. 2013 г.
София

Проф. Буян Филчев